

לג. קוגל

יש הנוהגים לאכול בסעודת שבת ביום פשטידה עגולה של איטריות, הנקראת קוגל בלעז (ילקוט מנהגים עמ' 139, יוסף אומץ סי' תקע)¹.
הטעם: זכר למן^ט שעליו נאמר (במדבר י"א ז) והמן כזרע גד, ופירש רש"י: עגול כגידא, לפיכך אוכלים מאכל שהוא עגול=קוגל=כעגול (אוצר כמ"י סי' עא ס"ק לו).

לד. עדשים

יש נוהגים שלא לאכול תבשיל עדשים בימים שבהם אומרים הלל, ואף לא בימים שבהם אין אומרים תחנון (ילק"מ עמ' 39, ממנהגי יהדות אשכנז)².

הטעם: משום שתבשיל עדשים הוא מאכל אבלים מובהק³, לכן אין לאוכלו בימים שהם במקצת יו"ט (שם).

סעודה שלישית

לה. סעודה שלישית

יש שקוראים לסעודה השלישית בשבת: שלש סעודות (לקוטי מהרי"ח ח"ב דף עה)⁴.

הטעם: משום שבאכילת סעודה זו מקיימים מצות אכילת שלש סעודות בשבת⁵, מאחר ושתי הסעודות הראשונות

ח "עייגול הנילוש בחתיכות שומן שמטגנין אותו או מבשלין בפרור כדרך שנוהגין בארצות הללו להטמין בשבת" (מור וקציעה אר"ח סי' תקיה) וראה מנהגי וורמיישא לד"י שמש סי' עד הערה 14.

ט גם לחם משנה בשבת זכר למן הוא (שבת קיז: אר"ח סי' רעד סע' א).

י וכן מצינו בפיט לפורים "ארור אשר יאכל עדשים בלילי פורים ובמועדים ובחדשים" (מח"ו עמ' 583). המנהג אצל יהודי בבל שאין אוכלים ביצים ועדשים בראש חודש (ילק"מ עמ' 101, ממנהגי יהדות בבל).

יא ראה ב"ר פרשה סג יט.

א בפי יהודי תימן היא נקראת "סעודת יעקב" או "קיום" (ילק"מ עמ' 342).

ב ראה שבת קיז:.

אוכלים כשרעבים, אין ניכר בהן שלשם מצוה הן נאכלות, מה שאין כן סעודה שלישית הנאכלת בד"כ כששבעים^ג, ובאכילתה יש משום גלוי דעת שגם הראשונות לשם מצוה היו (שם בשם דברי אמת).

לו. קידוש

יש נוהגים לקדש על היין גם בסעודה שלישית, נוסח הקידוש: אמירת שלשה פסוקים (שמות ט"ז כה) ויאמר משה אכלוהו היום, (שם כ"ט) ראו כי ה' נתן לכם השבת וכו', (שם ל) וישבתו העם ביום השביעי וכו', על כן ברוך וכו', סברי וברכת הגפן (קהלת שלמה הנובר, תרכח עמ' 113, תפילת החדש ליוורנו, תשכט דף קסא)^ד.

הטעם: על דרך הקבלה (ערוה"ש סי' רצא סע' ז)^ה.

לז. ברוך ה' יום יום

יש נוהגים שמחלקים את הזמר ברוך ה' יום יום, לשני חלקים; אחד לסעודת שחרית וחלק שני המתחיל "בבואו מאדום מחמוץ בגדים" או "יצוה צור חסדו" לסעודה שלישית (מנהג י"ת עמ' שמט)^ו.

הטעם: הסעודה השלישית היא כנגד הבית השלישי וימות המשיח^ח, לכן אומרים בה את החלק השני של הזמר שמדובר בו מהגאולה העתידה (מנהג י"ת שם).

ג ראה או"ח סי' רצא סע' א.

ד יש שמקדשים בסעודה שלישית אחרי ברכת המוציא וטעימה מן החלה (ילק"מ עמ' 114).

ה הקידוש בסעודה שלישית נזכר בסדר רע"ג, וכן משמע מן הרמב"ם שיש לקדש שלש פעמים בשבת (הל' שבת פ"ל ה"ט).

ו חיברו רבינו שמעון הגדול ממגנצא וחתום שמו שמעון בר יצחק בראשי החרוזים. החלוקה של הזמר לשנים נרמזת בסדר ב"י ליעב"ץ דף קפ"י. שם אביו של המחבר יצחק נרמז בראשי תיבות: יצוה צור חסדו קהלותיו לקבץ. וראה דרכי חיים ושלוש עמ' קנ.

ח ראה מט"מ סי' תפז.

לח. ככר שלם

יש נוהגים שבסעודה השלישית אין בוצעים על לחם משנה אלא על ככר אחד שלם (רמ"א סי' רצא סע' ד) ט.

הטעם: דין לחם משנה נלמד משני עומרי המן, שירדו לבני ישראל בערב שבת במדבר, "ומכל עומר עשו שתי ככרות הרי ארבע לשני עומרים, אכל אחד בערב שבת ואחד בליל שבת ואחד בבוקר, הרי נשאר לו אחד שלם לסעודה שלישית" (טור סי' רצא).

לט. ללא פת

יש נוהגים לאכול בסעודה שלישית בשבת רק טעימה קלה וללא פת (או"ח סי' רצא סע' ה).

הטעם: חובת אכילת שלש סעודות בשבת נלמדת במסכת שבת (ק"ז:) מן הפסוק (שמות ט"ז כה) ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה', היום לא תמצאוהו בשדה, שלש פעמים תיבת "היום" בפסוק כנגד שלש סעודות, יוצא איפוא שהסעודה השלישית נלמדת מן "היום לא", מכאן רמז לאי אכילת פת בסעודה זו (לבוש סי' רצא סע' ה).

ועוד, סעודה שלישית בשבת היא כנגד שבת שלעתיד לבוא^{יא}, שעליה נאמר (ברכות יז.) עולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה (שערי הלכה ומנהג ח"א סי' קנד, עמ' רצט).

ט ויש הסוברים שאף בסעודה שלישית יש לבצוע על לחם משנה (אבודרהם עמ' קפא) ולדעת אחרים אפשר לצאת ידי חובת הסעודה בעוגה, דגים או פירות (או"ח סי' רצא סע' ה).

י ראה שבת ק"ז:.

יא סעודה ראשונה כנגד שבת בראשית, שניה כנגד שבת מתן תורה, שלישית כנגד שבת שלעתיד לבוא (ב"ח סי' רצא).

מ. מזמורים

**יש נוהגים לומר מזמור קי"א (וקי"ב) שבתהלים בסעודה
שלישית של שבת (סדור שער יששכר ושערי שמים לשל"ה).**

הטעם: משום שנאמר במזמור קי"א "טרף נתן ליראיו" והוא
רמז לסעודה השלישית של שבת שיראי ה' נזהרים לקיימה
כהלכתה (דעת מקרא תהל' קיא הערה 19).